

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

KOTITALOUDEN LUKIODIPLOMI 2011–2012

Määräykset ja ohjeet 2011:8

© Opetushallitus

Määräykset ja ohjeet 2011:8

ISBN 978-952-13-4749-8 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-8888 (verkkajulkaisu)

Taitto: PSWFolders Oy/Timo Päivärinta

www.oph.fi

SISÄLTÖ

1	Yleistä	4
2	Lukiodiplomin tavoitteet ja sisällöt	4
	2.1 Yleistä	4
	2.2 Keskeiset tavoitteet	5
	2.3 Keskeiset sisällöt	5
3	Arviointi	6
	3.1 Arvioinnin kohteet.....	6
4	Arvosanojen kriteerit	7
5	Todistus	9
6	Ohjeita opettajalle	9
	6.1 Opettajan tehtävät.....	9
	6.2 Lukiodiplomin järjestäminen.....	10
	6.3 Arvioinnin suorittajat	10
	6.4 Palautekeskustelu	10
7	Ohjeita opiskelijalle	10
	7.1 Lukiodiplomikurssi ja lukiodiplomin suorittaminen	10
	7.2 Portfolio.....	11
	7.3 Lukiodiplomityö.....	11
	7.4 Työsuunnitelma	11
	7.5 Työpäiväkirja.....	12
	7.6 Essee	12
	7.7 Arviointi.....	12
	Todistuksen osat	13

1 Yleistä

Kotitalouden lukiodiplomin suoritusohjeiden lisäksi taito- ja taideaineiden lukiodiplomeja varten on laadittu kaikille yhteisiä ohjeita.

Kotitalouden lukiodiplomikurssi on 38 tunnin mittainen soveltava kurssi, joka muodostuu lukiodiplomityöstä ja esseestä. Oikeus suorittaa lukiodiplomityö edellyttää kahta kotitalouden kurssia (á 38 tuntia), jotka ovat tavoitteiltaan ja sisällöiltään kotitalouden lukiodiplomin suoritusohjeen mukaisia.

Kotitalouden lukiodiplomissa painottuvat erityisesti

- prosessinomaisen opiskelun vahvistaminen
- itsenäiseen työskentelyyn harjaantuminen,
- ongelmaratkaisukyvyyn kehittyminen
- itsenäinen tiedonhankinta ja -käsittely.

2 Lukiodiplomin tavoitteet ja sisällöt

2.1 Yleistä

Kotitalouden lukiodiplomi myönnetään lukion opiskelijalle kotitalouden opiskelussa osoitetusta erityisosaamisesta. Kotitalouden lukiodiplomin perustana on koko lukion aikainen kotitalouden opiskelu, kuitenkin vähintään kaksi edeltävää kotitalouden lukiokurssia. Tarkoitus on, että opiskelija harjaantuu kotitalouden monien erilaisten tehtävien suunnitteluun ja käden taitoihin, luovuuteen sekä valintojen ja päätösten tekoon. Tavoitteena on, että prosessinomainen opiskelu ja toimiminen ryhmässä kehittävät myös opiskelijan tiedonkäsittely- ja vuorovaikutustaitoja sekä hyvää käytöstä. Lisäksi tavoitteena on kansallisen kulttuurin ja kansainvälistymisen merkityksen ymmärtäminen.

Kotitalous muodostaa laajan kokonaisuuden. Sen keskeiset sisältöalueet liittyvät

- ravitsemukseen ja ruokakulttuuriin
- kotiin ja ympäristöön
- rahatalouteen ja kuluttaja-asioihin
- perheeseen ja yhdessä elämiseen
- näiden yhdistelmiin.

Kotitalouden taitoja ovat

- käytännön työtaidot
- yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
- tiedon hankinta- ja käsittelytaidot.

Kotitalous on taitoaine, joka perustuu moneen tieteenalaan. Keskeistä on käytännön toiminta ja tiedon soveltaminen siihen. Ravitsemus ja ruokakulttuuri sekä koti ja ympäristö ovat olennaisia alueita. Perinteiden kunnioittaminen, uusien tapojen kriittinen tarkastelu ja niiden kehittäminen, erilaisten arkitilanteiden hallinta sekä erilaiset juhla- ja muut tilaisuudet ovat merkittäviä kotitalouteen liittyviä tapa- ja ruokakulttuurikasvatuksen alueita. Myös perhe ja yhdessä eläminen ja kuluttajana toimiminen sekä kotitalouden rahatalous muodostavat keskeisiä alueita kotitalouden tehtävien kokonaisuudessa. Paitsi oman kotitalouden hallintaa, kotitalousopetus luo kuvaa alan työelämän monipuolisista tehtävistä.

Kotitalouden lukiodiplomin suorittamisen tarkoituksena on kotitalouden keskeisten sisältöalueiden hahmottaminen, prosessinomaisen oppimisen vahvistaminen sekä oman elämän hallinnan kehittäminen. Siinä pyritään erityisesti

- kotitalouden taitojen vahvistamiseen
- itsearvioinnin kehittämiseen
- kotitalousalan uranvalinnan ohjaamiseen.

2.2 Keskeiset tavoitteet

Opiskelija oppii

- luomaan kokonaiskuvan kotitalouden arjen hallinnasta.
- tunnistamaan omia kotitalouden tietojaan ja taitojaan ja innostuu kehittämään niitä.
- käyttämään kriittisesti erilaisia raaka-aineita sekä erilaisia työmenetelmiä.
- ymmärtämään kansallisen sekä kansainvälisen ruokakulttuurin merkitystä.
- vahvistamaan hyvien tapojen osaamistaan.
- vuorovaikutustaitoja sekä toimimaan ryhmässä.
- arvioimaan omaa työtään.
- käyttämään kotitalouden keskeistä sanastoa.
- käyttämään kriittisesti ja monipuolisesti erilaisia kotitalouden tietolähteitä.
- soveltamaan tietoa käytännön toimintaan.
- ottamaan huomioon taloudellisia, turvallisia, terveellisiä, eettisiä, esteettisiä, ekologisia sekä sosiaalisia ja kulttuurisia näkökulmia.

2.3 Keskeiset sisällöt

Opiskelija harjoittelee

- kotitalouden käytännön perustyötehtäviä sekä vapaavalintaisia erityistehtäviä.
- kotitaloustöiden ja erilaisten tilaisuuksien suunnittelua ja toteuttamista.
- kotitalouden eri osa-alueisiin ja kenttään tutustumista sekä harjoitusten että kirjallisuuden ja muiden tietolähteiden avulla.

Sisällöt suunnitellaan kurssien aiheen mukaisesti niin, että asetetut tavoitteet toteutuvat.

3 Arviointi

Prosessia arvioidaan kotitalouden kolmen taitoalueen ja itsearvioinnin näkökulmasta. Arvioinnissa otetaan huomioon työpäiväkirja, portfolioissa esitetty aineisto, opiskelijan kurssin aikana osoittamat kotitalouden taidot sekä essee.

3.1 Arvioinnin kohteet

Käytännön työtaidot

- taito suunnitella ja organisoida työtä ja omaa toimintaa
- taito tehdä käsillä
- taito käyttää välineitä, koneita ja teknologiaa
- taito ylläpitää järjestystä
- taito ottaa huomioon aineelliset voimavarat (aika, raha, energia)
- taito toimia hygieenisesti, ergonomisesti, turvallisesti ja ottaa esteettisyys huomioon.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

- taito työskennellä yksin ja ryhmässä
- taito havainnoida, reagoida, kuunnella, keskustella
- taito toimia vastuullisesti
- taito jakaa tietoja ja taitoja.

Tiedon hankinta- ja käsittelytaidot

- taito hankkia monipuolisesti olennaista tietoa
- taito soveltaa ohjeita tarkoituksenmukaisesti
- taito ratkaista ongelmia.

Itsearviointi

- taito tuntea omat mahdollisuutensa
- taito mitoittaa tehtävät omien voimavarojensa mukaisesti
- taito nähdä oman työn merkitys.

4 Arvosanojen kriteerit

Arvosanojen kriteerit on määritelty arvosanoille erinomainen (5), hyvä (3) ja hyväksytty (1). Keskitasoa parempi suoritus jollakin osa-alueella kompensoi jonkin toisen alueen keskitasoa heikomman suorituksen.

Kaikkia arviointikohteita käytetään, mutta arvosana painottuu eri kohteiden osalta eri tavalla opiskelijan lukiodiplomityön teeman rajauksen ja näkökulman mukaan.

Käytännön työtaidot

Arvosanan erinomainen (5) kriteerit

Opiskelija asettaa selkeitä tavoitteita ja osoittaa hyvää suunnittelu- ja organisointikykyä, käytännön työn hallintaa sekä kotitalouden kokonaisuuden ymmärtämistä. Opiskelija käyttää oikeita raaka-aineita, välineitä ja työmenetelmiä. Opiskelija työskentelee terveellisesti, taloudellisesti ja turvallisesti sekä ottaa huomioon kestävä kehityksen ja esteettisyyden. Opiskelija osaa laatia realistisen kustannusarvion.

Arvosanan hyvä (3) kriteerit

Opiskelija omaa organisointitaitoja sekä osoittaa kotitaloudellisten taitojen hallintaa. Opiskelija valitsee useimmiten oikeat välineet ja menetelmät sekä osoittaa yleensä toiminnassaan taloudellisuutta ja kestävä kehityksen huomioon ottamista.

Arvosanan hyväksytty (1) kriteerit

Opiskelija osoittaa vähäistä kotitalouden käytännön työtaitojen hallintaa. Opiskelijan työtaidoissa on puutteita ja virheitä, mutta lopputulos on tavoitteiden suuntainen. Opiskelijan pystyy soveltamaan oppimaansa jossain määrin ja perusteleva on pinnallista.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

Arvosanan erinomainen (5) kriteerit

Opiskelija toimii omatoimisesti, aktiivisesti, joustavasti ja luovasti. Opiskelija kykenee tulokselliseen yhteistyöhön muiden ryhmän jäsenten kanssa. Opiskelija osaa vastaanottaa ja antaa rakentavasti palautetta. Opiskelija toimii vastuullisesti ja hoitaa omat työnsä loppuun annetussa aikataulussa. Opiskelija kykenee hyödyntämään omia kokemuksiaan ja ideoitaan. Opiskelija osaa jakaa tietoja ja taitoja muille.

Arvosanan hyvä (3) kriteerit

Opiskelija pystyy yhteistyöhön ja ottaa vastuuta työskentelystään. Opiskelijalla on omia ideoita, joita hän työstää.

Arvosanan hyväksytty (1) kriteerit

Opiskelija hahmottaa heikosti yhteistyön merkityksen. Opiskelijalla on ajoittain vuorovaikutusta muiden ryhmän jäsenten kanssa. Opiskelija osoittaa jonkin verran myönteistä asennetta ja vastuullisuutta.

Tiedon hankinta- ja käsittelytaidot**Arvosanan erinomainen (5) kriteerit**

Opiskelija pitää prosessin aikana aktiivisesti työpäiväkirjaa, josta hän pystyy poimimaan esseeseensä olennaiset työskentelyn vaiheet. Opiskelija osaa soveltaa tietoja ja ohjeita sekä tarvittaessa poiketa ohjeista ja muuttaa toimintaansa tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija osoittaa osaavansa käyttää monipuolisesti erilaisia tietolähteitä. Opiskelijalla on taitoa ratkaista ongelmia tuloksellisesti. Opiskelija koostaa monipuolisen porfolion ja hyödyntää sitä.

Arvosanan hyvä (3) kriteerit

Opiskelija kykenee käyttämään erilaisia tietolähteitä. Opiskelija osaa pitää prosessistaan työpäiväkirjaa. Ongelmien ratkaisu tuottaa pieniä vaikeuksia. Esseessä olennaiset prosessin osiot välittyvät lukijalle osittain. Portfolio sisältää oleellisen materiaalin.

Arvosanan hyväksytty (1) kriteerit

Opiskelija käyttää pinnallisesti erilaisia tietolähteitä. Opiskelija pitää puutteellisesti työpäiväkirjaa ja opiskelijan on vaikea analysoida työskentelyprosessiaan ja löytää prosessinsa kannalta olennaisia osia esseekirjoitelmaansa.

Itsearviointi**Arvosanan erinomainen (5) kriteerit**

Opiskelija kykenee perustelevaan valintojaan ja pystyy näkemään oman työnsä merkityksen. Opiskelija arvioi asettamiaan työskentelyn tavoitteita ja niiden saavuttamista.

Arvosanan hyvä (3) kriteerit

Opiskelija osaa pitää prosessistaan työskentelyä analysoivaa työpäiväkirjaa. Ongelmien pohdinta tuottaa pieniä vaikeuksia. Esseessä olennaiset prosessin osiot välittyvät lukijalle osittain. Portfolio sisältää oleellisen materiaalin.

Arvosanan hyväksytty (1) kriteerit

Opiskelijalla on vaikeuksia hahmottaa kotitalouden tehtäväkokonaisuutta. Opiskelija pitää työpäiväkirjaa, mutta hänen on vaikea analysoida omaa työskentelyprosessiaan ja löytää prosessinsa kannalta olennaisia asioita esseekirjoitelmaansa. Opiskelija osoittaa kuitenkin halua kehittyä sekä korjata puutteitaan.

5 Todistus

Lukiodiplomin suorittamisesta opiskelija saa todistuksen, jossa on yleisarvosana. Todistus pohja on kaikille lukiodiplomeille samanlainen.

Lukiodiplomin suorittamisesta annetaan aina yleisarvosana asteikolla 1–5 seuraavasti:

- 5 = erinomainen
- 4 = kiitettävä
- 3 = hyvä
- 2 = tyydyttävä ja
- 1 = hyväksytty.

Yleisarvosanan lisäksi lukiodiplomitodistukseen merkitään edeltävien lukion hyväksymien kotitalouden kurssien kokonaismäärä.

Todistus on lukion päättötodistuksen liite ja merkitään kohtaan lisätietoja. Opiskelijan pyynnöstä lukiodiplomisuoritusta ei merkitä päättötodistukseen.

6 Ohjeita opettajalle

6.1 Opettajan tehtävät

Kotitalouden lukiodiplomisuoritus on yhden soveltavan lukiokurssin eli lukiodiplomikurssin mittainen. Lukiodiplomin suorittaminen edellyttää kahta edeltävää kotitalouden lukiokurssia. Lukiodiplomiin sisältyy lukiodiplomityö, essee ja portfolio.

Vastuu työn etenemisestä on opiskelijalla. Opettaja ei anna varsinaista opetusta eikä tee opiskelijan puolesta valintoja, vaan sisältöjen ja työskentelytapojen tulee ohjata opiskelijaa ongelmanratkaisuun ja itsenäiseen tiedonhankintaan.

Opettaja

- selvittää tarvittaessa, mitkä muualla mahdollisesti suoritettut opinnot voidaan hyväksilukea edeltäviksi opinnoiksi.
- selvittää opiskelijalle lukiodiplomikurssin tehtäväkohtaiset ohjeet sekä yleisohjeet, antaa muut ohjeet, arviointia koskevan materiaalin sekä työsuunnitelman laatimisohteet.
- tarkistaa ja hyväksyy opiskelijan työsuunnitelman.

- seuraa työpäiväkirjan pitoa.
- järjestää esseen kirjoitustilaisuuden, jossa opiskelijalla saa olla työpäiväkirjan lisäksi kaikki muu tarpeelliseksi katsomansa materiaali mukana. Essee kirjoitetaan oppilaitoksessa valvotussa tilanteessa ja siihen varataan aikaa neljä tuntia.
- hankkii yhdessä rehtorin kanssa ulkopuolisen arvioitsijan, jonka kanssa hän suorittaa loppuarvioinnin.
- osallistuu arviointiin ja palautekeskusteluun, johon varataan vähintään 1/2 tuntia ryhmää kohti tai 15 minuuttia yksin tehtyyn työhön. Arvioinnissa tarkastellaan työn vahvuuksia. Arvio on luonteeltaan kannustava ja työn ansioita korostava.
- kirjoittaa lukiodiplomitodistuksen.

6.2 Lukiodiplomin järjestäminen

Lukiodiplomi suoritetaan sitä varten järjestetyn soveltavan lukiokurssin aikana. Kurssin järjestämisestä vastaa asianomainen lukio. Yhteistyö muiden lukiodiplomien ja oppilaitosten kanssa on mahdollista ja suotavaa. Opiskelija hankkii itse tarvitsemansa materiaalin, mutta tarvittaessa koulun työvälineet ovat opiskelijan käytettävissä. Lukiodiplomin suorittamisen voi keskeyttää ja se voidaan uusia.

6.3 Arvioinnin suorittajat

Arvioitsijoita on vähintään kaksi. Heistä toinen on lukiodiplomityötä ohjaava opettaja ja toisen tulee olla kotitalousalan asiantuntija. Lukiodiplomisuorituksista laaditaan arvostelupöytäkirja, jonka molemmat arvioitsijat allekirjoittavat. Arvostelupöytäkirja tallennetaan lukion arkistoon.

6.4 Palautekeskustelu

Palautekeskusteluun varataan ryhmää kohti vähintään 1/2 tuntia tai yksin tehtyyn työhön 15 minuuttia. Keskustelussa opiskelijalla on mahdollisuus muun muassa tarkentaa omia kotitalouden tavoitteitaan ja näkemyksiään.

7 Ohjeita opiskelijalle

7.1 Lukiodiplomikurssi ja lukiodiplomin suorittaminen

Kotitalouden lukiodiplomikurssille osallistuminen edellyttää kotitalouden perustietojen ja -taitojen hallintaa. Lukiodiplomikurssille osallistuminen ja lukiodiplomin suorittamismahdollisuus edellyttää kahta edeltävää kotitalouden lukiokurssia, joiden pituus on á 38 tuntia.

Lukioidiplomikurssin pituus on 38 tuntia ja se toteutetaan lukion valitsemana ajan-kohtana. Lukioidiplomikurssin aikana opiskelija tekee valitsemaansa teemaan liit-tyen lukioidiplomityön, johon liittyy työsuunnitelma ja työpäiväkirja sekä esseen kirjoittaminen. Portfolioon opiskelija kokoaa prosessiin liittyvän aineiston sekä myös edeltävät kotitalousalan lukio-opinnot.

7.2 Portfolio

Kun opiskelija päättää suorittaa kotitalouden lukioidiplomin, hän aloittaa port-folion kokoamisen. Portfolio tekee oppimisprosessin näkyväksi. Se on kokonai-suus opiskelijan opiskeluajan kokemuksista ja taidoista. Portfolioon pitää kuvata koko työprosessia. Se kuvastaa tekijänsä persoonallisuutta, opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä, laajentaa opiskelijan itsetuntemusta sekä auttaa itsearvi-oinnissa ja esseen kirjoittamisessa. Portfolioon sisällytetään työsuunnitelma sekä kuvauksia aikaisemmista alan opinnoista ja tehtävistä. Portfoliossa tulee näkyä ainakin lukioidiplomityön teema, suunnittelun lähtökohta, kuvaus lopputuloksesta sekä henkilökohtaisten ja ryhmän tavoitteiden toteutumisen seuraaminen itsearvi-oinnin kautta. Portfolio auttaa myös opettajaa ja arvioitsijaa heidän suorittamas-saan arvioinnissa, koska se selventää opiskelijan työprosessia ja kykyä oivaltaa omaa kasvuprosessiaan.

7.3 Lukioidiplomityö

Opiskelija valmistaa ryhmässä tai yksin opinnäytteenä lukioidiplomityön, jossa hän osoittaa kotitalouden osaamistaan. Valittuaan lukioidiplomityönsä teeman opiskelija rajaa aiheen, määrittelee näkökulman ja valitsee toteuttamistavat.

Lukioidiplomityö voi olla esimerkiksi kotitalouden johonkin annettuun tehtävään liittyvän teemapäivän tai juhlatilaisuuden järjestäminen koulussa. Lukioidiplomi-työn tekeminen voi tapahtua yhteistyössä jonkin paikallisen yrityksen tai yhteisön kanssa. Myös aiheeseen liittyvä käytännön työtä sisältävä kokeilu tai pienen tutkielman laatiminen voivat tulla kyseeseen.

7.4 Työsuunnitelma

Lukioidiplomityön alussa opiskelija laatii työsuunnitelman, jonka hän hyväksyttää opettajalla ja liittää portfolioon. Työsuunnitelman tarkoituksena on helpottaa opis-keelijan työskentelyä lukioidiplomikurssin aikana. Työsuunnitelman tulee sisältää ainakin seuraavat asiat:

- opiskelijan oma nimi ja yhteystiedot
- tehtävän kuvaus
- perustelut tehtävän valinnalle
- ajankäyttösuunnitelma
- kustannukset
- mahdolliseen työryhmään osallistujien nimet
- työnjako esityksessä
- henkilökohtaiset tavoitteet

- mahdollisen ryhmän yhteiset tavoitteet
- toteutustavat
- muuta huomioon otettavaa.

7.5 Työpäiväkirja

Opiskelija pitää työpäiväkirjaa. Työpäiväkirjaan tulee kirjata muistiin olennaisilta osiltaan koko työskentelyprosessi ja työsuunnitelman toteutuminen. Työpäiväkirja tulee liittää portfolioon.

7.6 Essee

Opiskelija kirjoittaa esseen lukiodiplomikurssin loppuvaiheessa. Essee kirjoitetaan koulussa valvotussa tilanteessa ja siihen varataan aikaa korkeintaan 4 tuntia. Esseen lähdemateriaalina opiskelija käyttää ensisijaisesti työpäiväkirjansa ja portfolioon sisältöä. Hän voi lisäksi käyttää myös muuta tarpeelliseksi katsomaansa materiaalia.

7.7 Arviointi

Arviointia ja työn edistymisen seuranta varten opiskelija laatii lukiodiplomikurssin alussa työsuunnitelman ja aloittaa työpäiväkirjansa pidon. Kurssin lopussa opiskelija arvioi koko prosessia ja tavoitteidensa saavuttamista sekä oman työnsä merkitystä esseen muodossa.

Essee on kaunokirjallinen teksti, jossa korostuu kirjoittajan omakohtainen pohdinta. Se antaa tilaa subjektiivisuudelle ja kriittiselle oman työn arvioinnille.

Todistuksen osat

Kotitalouden lukiodiplomin todistuksen osat

Lukiodiplomin osat

- Lukiodiplomityön teema ja aiheen rajausta
- Edeltävät lukion hyväksymät kotitalouskurssit

Annetun kokonaisarvosanan kriteerit:

Kuvaus siitä, miten kokonaisarvosana muodostuu.

Kotitalouden lukiodiplomin kokonaisarvosanan kriteerit muodostuvat käytännön työtaidoista, tiedonhankinta ja -käsittelytaidoista, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidoista sekä itsearviointitaidoista. Kaikkia arviointikohteita käytetään, mutta arvosana painottuu eri kohteiden osalta opiskelijan lukiodiplomityön teeman rajauksen ja näkökulman mukaan.

Todistukseen kirjoitetaan saadun arvosanan valtakunnalliset kriteerit. Jos arvosana on 2 tai 4, todistukseen kirjoitetaan näkyviin ylemmän arvosanan valtakunnalliset kriteerit.

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-4749-8
ISSN 1798-8888